

Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών σε Θέματα Κατανόησης Κειμένου

8. Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της Έρευνα PISA

Κατερίνα Αραμπατζή
Πάυλος Βελιτζέλος
Γεωργία Δρούλια
Πηνελόπη Παπαστράτου
Λένια Τζαλλήλα

Εθνικό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021-2025

Τομεακό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021 - 2025

Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων

Το έργο υλοποιήθηκε με Επιστημονικά Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ανάστασο Εμμανουήλ και χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Συμφωνίας μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.

Συνοπτική παρουσίαση της ενότητας Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε:

- ποια είναι η δημόσια κατανόηση της έρευνας PISA στην Ελλάδα
- αν αυτή ανταποκρίνεται πλήρως στην πραγματικότητα
- κατά πόσο η φιλοσοφία του PISA έχει σημεία επαφής με τα νέα προγράμματα σπουδών

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Δημοκρατία, 6/12/2023 (<https://www.dimokratia.gr/ellada/571031/patosan-oi-ellines-mathites-ston-diethni-diagonismo-pisa/>)

«Πάτωσαν» οι Έλληνες μαθητές στον διεθνή διαγωνισμό PISA!

6 | 12 | 2023 | 10:28

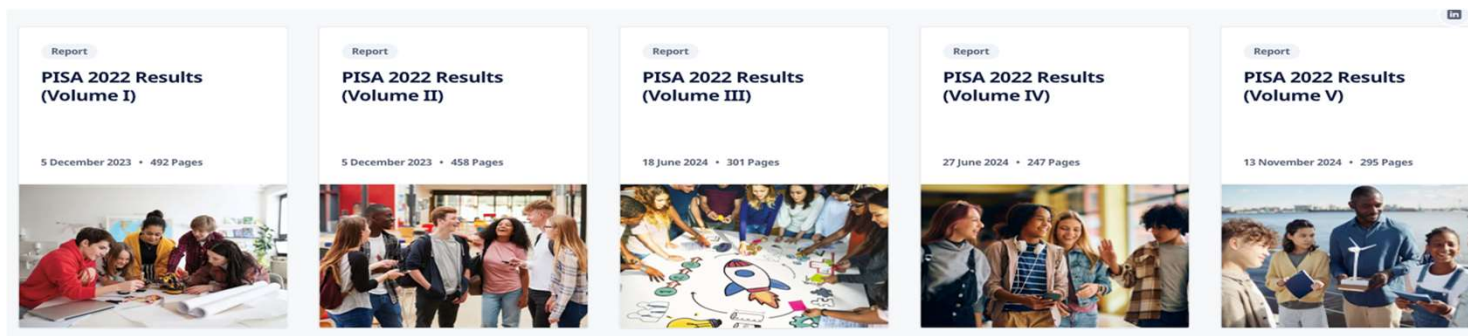

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

- Είναι το PISA διαγωνισμός;

Η ιδέα αυτή πιθανώς οφείλεται στο γεγονός ότι το PISA δημοσιεύει κατά φθίνουσα σειρά και ανά χώρα τις επιδόσεις των μαθητών που συμμετέχουν σε κάθε γνωστική δοκιμασία. Ωστόσο, αν το PISA ήταν διαγωνισμός, εκτός του ότι θα απένεμε κάποιο (έστω και συμβολικό) έπαθλο, θα περιοριζόταν στη δημοσίευση μόνον αυτών των αποτελεσμάτων.

Είναι έτσι όμως; Προφανώς και όχι. Μια απλή περιήγηση στον ιστότοπο του PISA αποδεικνύει ότι τα αποτελέσματα της κάθε φάσης δημοσιεύονται σε πολυσέλιδους τόμους.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Η φυλλομέτρηση και μόνον αυτών των τόμων αποδεικνύει ότι το PISA είναι ένα πρόγραμμα συλλογής και επεξεργασίας πλήθους δεδομένων, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν ποικιλοτρόπως. Τα δεδομένα αυτά, όπως έχει ήδη υπογραμμιστεί, συλλέγονται όχι μόνον από τις γνωστικές δοκιμασίες αλλά και από τις απαντήσεις σε πολυσέλιδα ερωτηματολόγια πολλών εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία: μαθητών, διευθυντών και - σε άλλες χώρες - εκπαιδευτικών και γονέων.

Προφανώς η αξιοποίηση των δεδομένων αυτών είναι συνάρτηση πριν και πάνω απ' όλα της ερμηνείας τους. Είναι επίσης σημαντικό να θυμόμαστε ότι η καταγραφή των διαφόρων στοιχείων/δεικτών μπορεί να είναι μια ένδειξη, αλλά δεν συνιστά αυτομάτως και απόδειξη αιτιώδους συσχέτισης μεταξύ αυτών και των επιδόσεων στις γνωστικές δοκιμασίες.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Το ίδιο το PISA αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον δείκτη Οικονομικού, Κοινωνικού και Πολιτισμικού Επιπέδου (ESCS - Economic, Social and Cultural Status) ως παράμετρο ανάγνωσης και ερμηνείας των αποτελεσμάτων στην αξιολόγηση των εγγραμματοσμών. Για τον υπολογισμό του δείκτη χρησιμοποιούνται στοιχεία που αφορούν:

α) το μορφωτικό επίπεδο των γονέων,

β) την επαγγελματική τους κατάσταση και

γ) την ύπαρξη οικιακών αγαθών που σχετίζονται τόσο με το οικονομικό (π.χ. κατοχή ηλεκτρονικών συσκευών) όσο και το πολιτισμικό κεφάλαιο της οικογένειας (π.χ. πλήθος βιβλίων στη βιβλιοθήκη του νοικοκυριού).

Όσο υψηλότερη είναι η τιμή του δείκτη ESCS, τόσο υψηλότερο θεωρείται και το κοινωνικο-οικονομικό και πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών και των οικογενειών τους.

Ας δούμε πώς υπό το πρίσμα του δείκτη αυτού μπορεί να αλλάζουν τα συμπεράσματα της έρευνας.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Πολύ συχνά, για παράδειγμα, θεωρείται ότι τα ιδιωτικά σχολεία σημειώνουν πολύ καλύτερες επιδόσεις από τα δημόσια.

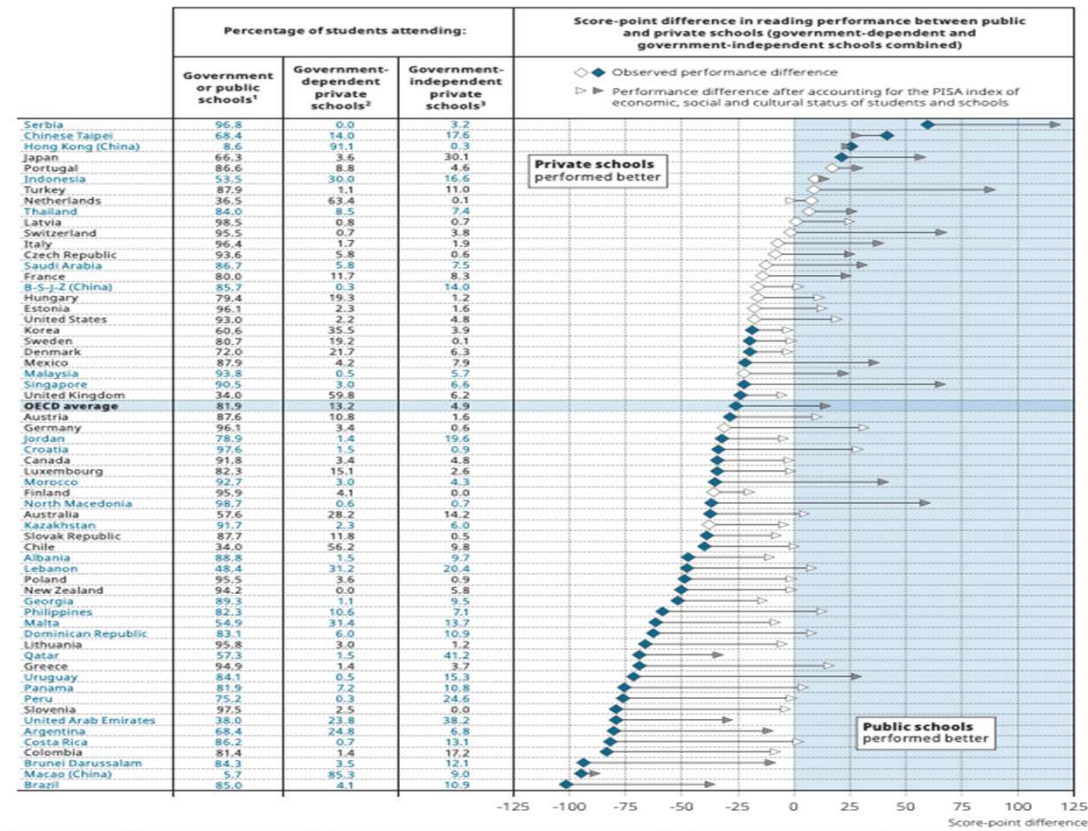
Η σύγκριση αυτή δεν εμφανίζεται συχνά στα δημόσια στοιχεία που δίνονται για το PISA, συμπεριλήφθηκε όμως στις αναφορές για τη φάση του 2018 (κύριο αντικείμενο: Κατανόηση Κειμένου).

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/09/pisa-2018-results-volume-v_9748ee31/ca768d40-en.pdf

Εκεί στη σελ. 162 παρατίθεται ένας πίνακας και στη σελ. 165 το αντίστοιχο συμπέρασμα, που καταλήγει ότι μετά τον συνυπολογισμό του κοινωνικο-οικονομικού προφίλ των μαθητών και των σχολείων, οι επιδόσεις ήταν υψηλότερες στα δημόσια από αυτές στα ιδιωτικά σχολεία κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ (στον πίνακα V.7.4 της σελ. 162 φαίνεται μάλιστα πως στην Ελλάδα η διαφορά αυτή βρίσκεται στις 15 μονάδες).

Figure V.7.4 Reading performance in public and private schools

Difference in reading score between students in public schools and students in private schools (private-dependent and private-independent combined)

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

<https://www.neolaia.gr/2022/05/18/ellhnikh-pisa-ta-themata-sta-opoia-diagwnisthkan-oi-mathites-kai-oi/>

Ελληνική PISA: Τα θέματα στα οποία διαγωνίστηκαν οι μαθητές και οι απαντήσεις

Το άρθρο που παρατίθεται εμπεριέχει άλλη μία ευρύτατα διαδεδομένη αντίληψη: ότι όχι μόνον το PISA είναι διαγωνισμός, αλλά και ότι υπάρχει ένας αντίστοιχος ελληνικός, ο επονομαζόμενος στη δημόσια σφαίρα και “ελληνική PISA”.

<https://www.minedu.gov.gr/dimofili/52111-12-05-22-10-erotiseis-kai-apantiseis-gia-tin-elliniki-pisa-2>

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Στην πραγματικότητα πρόκειται για τις “Εθνικές Εξετάσεις Διαγνωστικού Χαρακτήρα” που διενεργούνται στην ΣΤ΄ Δημοτικού και στην Γ΄ Γυμνασίου. Και εδώ, όπως και στο PISA, παίρνει μέρος ένα δείγμα σχολείων και η συμμετοχή είναι ανώνυμη, αλλά μεταξύ των δύο δοκιμασιών υπάρχει μία θεμελιώδης διαφορά (πέραν της ηλικίας των αξιολογούμενων μαθητών): οι εξετάσεις αυτές έχουν ως σκοπό να διαγνώσουν σε ποιον βαθμό έχουν κατακτηθεί από τους μαθητές των αντίστοιχων τάξεων τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, όπως αυτά αναφέρονται ή περιγράφονται στα σχετικά Προγράμματα Σπουδών. Συνεπώς, σε αυτές δεν αξιολογείται ό,τι στο PISA, δηλαδή η δυνατότητα των μαθητών να εφαρμόζουν τις γνώσεις τους για την αντιμετώπιση προβλημάτων της καθημερινής ζωής.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Jacobin, 06/03/2024 (<https://jacobin.gr/to-pisa-os-ergaleio-epivolis-ekpaideytikon-politikon-oosa/>)

06.03.24

Το PISA ως εργαλείο επιβολής εκπαιδευτικών πολιτικών του ΟΟΣΑ

Εδώ εμφανίζεται μια επίσης αρκετά διαδεδομένη αντίληψη στη δημόσια σφαίρα, ότι δηλαδή το PISA και τα αποτελέσματά του χρησιμοποιούνται για να επιβληθούν συγκεκριμένες εκπαιδευτικές πολιτικές. Ωστόσο, η αλήθεια είναι το PISA καθαυτό δεν επεμβαίνει σε καμία χώρα. Οι αποφάσεις για την εκπαίδευση λαμβάνονται αποκλειστικά από την πολιτική ηγεσία της κάθε χώρας ανάλογα με τις δικές της προτεραιότητες. Ο ΟΟΣΑ μπορεί, εάν προσκληθεί, να υποβάλει προτάσεις, χωρίς αυτές να είναι δεσμευτικές.

Στις 28/1/26 κλιμάκιο του ΟΟΣΑ υπέβαλε στο ΥΠΑΙΘ, κατόπιν αιτήματος του δεύτερου, την έκθεση “Improving Learning Outcomes in Greece”, στην οποία αποτυπώνεται η αποτίμηση του ΟΟΣΑ για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

https://www.oecd.org/en/publications/improving-learning-outcomes-in-greece_6323bd8e-en.html

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Στο ίδιο άρθρο διατυπώνεται η ακόλουθη κριτική:

“Ακόμα και αν κανείς πάρει στα σοβαρά τον αμφιλεγόμενο ισχυρισμό ότι αυτά τα τεστ μπορούν προβλέψουν αξιόπιστα τη μελλοντική εξέλιξη των σημερινών 15χρονων, ακαδημαϊκά και επαγγελματικά, η Παιδεία δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως ένα απλά οικονομικό εγχείρημα. Το θέμα δεν είναι μόνο να προετοιμάζουμε ανθρώπους που θα είναι οικονομικά αποτελεσματικοί (ό,τι και αν σημαίνει αυτό) αλλά ταυτόχρονα μελλοντικούς πολίτες που θα είναι σε θέση να κρίνουν και να συναποφασίζουν υπεύθυνα για κρίσιμα κοινωνικά ζητήματα.

Η εκπαίδευση και ο χαρακτήρας της έχουν μια σαφή πολιτισμική διάσταση. Το να περιορίζουμε τα κριτήρια αξιολόγησης σε λίγα γνωστικά πεδία (Μαθηματικά, Ανάγνωση, Φυσικές Επιστήμες), αφιερώνοντας σε αυτά δυσανάλογα πολύ χρόνο και ενέργεια για εντατική προετοιμασία, εις βάρος της Τέχνης, της Φιλοσοφίας, των Κοινωνικών Επιστημών, και άλλων πεδίων που αποτελούν πυλώνες του Δυτικού Πολιτισμού εδώ και αιώνες, αποτελεί βήμα προς την άμβλυνση της κριτικής ικανότητας των μαθητών, υπονομεύοντας ακόμα περισσότερο τον ήδη περιορισμένο ρόλο που θα κληθούν να διαδραματίσουν ως μελλοντικοί πολίτες.”

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Την πολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης δεν μπορεί κανείς να την αμφισβητήσει. Προφανώς σε μια έρευνα τόσο μεγάλης κλίμακας καταβάλλεται προσπάθεια να διαμορφωθεί ένα ενιαίο θεωρητικό και αξιολογικό πλαίσιο που να μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες. Την ίδια στιγμή που το PISA κατηγορείται ότι αντιμετωπίζει την Παιδεία απλώς ως ένα οικονομικό εγχείρημα, το ίδιο διαμορφώνει και εργαλεία για τη μελέτη του κοινωνικο-οικονομικού υπόβαθρου των μαθητών ως παράγοντα επίδρασης στις επιδόσεις τους.

Από την άλλη, το PISA δεν επιβάλλει ούτε τα διδασκόμενα αντικείμενα ούτε τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών. Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία, χώρα που συνήθως αξιολογείται πάνω από τον διεθνή Μ.Ο. στο PISA, η Φιλοσοφία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα υποχρεωτικά αντικείμενα γενικής παιδείας ανεξαρτήτως των ακαδημαϊκών επιλογών των μαθητών. Κι οπωσδήποτε δεν μπορεί να αποτελεί μονοδιάστατο σκοπό των εκπαιδευτικών συστημάτων η μελλοντική οικονομική αποτελεσματικότητα των μαθητών τους, παράλληλα όμως είναι δύσκολο να φανταστούμε πώς μαθητές που δεν έχουν τη στοιχειώδη αναγνωστική επάρκεια (πάνω από τους μισούς στην Ελλάδα, σύμφωνα με το PISA 2018) θα καταφέρουν να γίνουν πολίτες που θα είναι σε θέση να κρίνουν και να συναποφασίζουν υπεύθυνα για κρίσιμα κοινωνικά ζητήματα.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Και με αυτές τις παρατηρήσεις φτάνουμε σε ένα από πιο ουσιαστικά ερωτήματα, που συχνά απασχολεί τον δημόσιο διάλογο με διαφορετικές εκτιμήσεις.

Protagon, 16/12/2019 (<https://www.protagon.gr/apopseis/giati-ta-ellinopoula-ysteroun-stin-pitsa-pisa-44341963142>)

Γιατί τα Ελληνόπουλα υστερούν στην «πίτσα-PISA»

Ανόητα και συγκριτικώς αγράμματα δεν είναι, με αντικειμενικά πάντοτε κριτήρια. Τότε γιατί οι εξεταζόμενοι εντός (και εκτός) PISA μαθητές δυσκολεύονται στην κατανόηση τού κειμένου και στη σύνταξη περίληψης με περιορισμένο αριθμό λέξεων; Γιατί αποτυγχάνουν σε σημαντικό βαθμό;

Γεώργιος Μπαμπινιώτης

16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2019, 18:50

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Η άγνοια του θεωρητικού πλαισίου της έρευνας οδηγεί πολλές φορές σε αυθαίρετες ερμηνείες. Μία από τις συχνές παρανοήσεις, όπως βλέπουμε και στην προηγούμενη εικόνα, είναι ότι η αξιολόγηση στο PISA γίνεται με θέματα/ερωτήσεις παρόμοιες με αυτές που τίθενται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Εδώ λ.χ. αναφέρεται η σύνταξη περίληψης ως μια τέτοια δοκιμασία, η οποία όμως στην πραγματικότητα δεν εμφανίζεται πουθενά στα τεστ της Κατανόησης Κειμένου του PISA. Ομοίως, δεν υπάρχουν θέματα που να προϋποθέτουν τη γνώση ή τη χρήση μεταγλώσσας, που να ζητούν τον χαρακτηρισμό προσώπων, τον χωρισμό ενός κειμένου σε ενότητες, που να αξιολογούν την παραγωγή λόγου κλπ.

Γεννάται έτσι το ερώτημα κατά πόσον το PISA είναι “συμβατό” με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και ό,τι αυτό περιλαμβάνει σε επίπεδο προγραμμάτων σπουδών, οδηγιών διδασκαλίας, πλαισίου και τρόπου αξιολόγησης των μαθητών, σχολικών εγχειριδίων.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Σχολικά εγχειρίδια: με την επιφύλαξη ότι αναμένονται τα νέα σχολικά εγχειρίδια και το πολλαπλό βιβλίο, θα περιοριστούμε στη διαπίστωση ότι τα υπάρχοντα και “γηρασμένα” διδακτικά εγχειρίδια δεν μοιάζουν συμβατά με το πνεύμα του PISA σε κανένα από τα τρία κύρια γνωστικά αντικείμενα.

Τρόπος αξιολόγησης: τα Προεδρικά Διατάγματα και οι Υπουργικές Αποφάσεις περιγράφουν ένα πολύ περιοριστικό και φορμαλιστικό μοντέλο σύνταξης των εξεταστικών δοκιμών, το οποίο συνήθως οδηγεί στον έλεγχο της αναπαραγωγής/αποστήθισης θεωρητικών γνώσεων. Η διάσταση της πρακτικής εφαρμογής της γνώσης δεν έχει απασχολήσει ιδιαίτερα ως τώρα το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Η Δημόσια Κατανόηση και Επικοινωνία της έρευνας PISA

Προγράμματα Σπουδών: τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών φαίνεται πως είναι από πολλές απόψεις συμβατά με το πνεύμα του PISA, όπως αναλυτικά έχειδειχθεί στην Ενότητα 6 για την Κατανόηση Κειμένου. Το ίδιο ισχύει και στα άλλα δύο κύρια γνωστικά αντικείμενα των Μαθηματικών και των Φυσικών Επιστημών, όπως διεξοδικά αναλύεται στους αντίστοιχους Οδηγούς PISA για τους εκπαιδευτικούς. Εύκολα διαπιστώνεται αυτό και με τη χρήση της πλατφόρμας Skills4Life (<https://skills4life.gr/>), όπου συμπεριλαμβάνονται θέματα τύπου PISA που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο της διδασκαλίας τους.

Αυτονόητο είναι πως τα νέα Προγράμματα Σπουδών θα μπορέσουν να εφαρμοστούν πλήρως όταν πλαισιωθούν από νέα σχολικά εγχειρίδια και τις αντίστοιχες οδηγίες διδασκαλίας.

Οδηγός PISA για εκπαιδευτικούς: <https://moocs.pisa4u.gr/mod/resource/view.php?id=66>

Ευχαριστώ!

Τομεακό
Πρόγραμμα
Ανάπτυξης
2021 - 2025

Το έργο υλοποιήθηκε με Επιστημονικά Υποβλήσα τον Καθήκνη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Εμβέλωση και χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Συμφωνίας μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.